

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

Mentor in znanje

Julij/2017

Spoštovani mentorji,

o potrebah naših starejših študentov smo se že pogovarjali. Razumljivo! V prepoznavanju in razumevanju njihovih življenjskih in izobraževalnih potreb ter njihovih stališč je začetek procesa njihovega izobraževanja. Zakaj? Starejši odrasli so bliže življenju in ljudem kot so druge generacije odraslih. Njihovo izkustveno znanje je veliko. Postavljajo si številna vprašanja, na njih iščejo odgovore v času po upokojitvi, še bolj kot nekoč, saj v tem času poteka pri njih »revizija življenja«. Takrat iščejo in odkrivajo pomen svojega preteklega znanja, a hkrati ugotavljajo tudi, koliko jim novo znanje koristi danes, koliko ga bodo potrebovali jutri. Če znanje ne daje odgovorov na vprašanja, ki jih postavlja življenje, če ne ustreza njihovim potrebam, starejši študenti izobraževanje zapustijo. Včasih jih nova spoznanja okrepijo, drugič spet jim odvzamejo moč.

Primer: Ko smo nedavno ob koncu študijskega leta evalvirali pridobljeno znanje in njegov pomen za življenje posameznih študentov, me je neka študentka vprašala: »Se lahko zgodi, da človeku zaradi izobraževanja gre tudi slabše, kot mu je šlo?« »Lahko«, sem odgovorila. »Zato, ker se vas je novo znanje dotaknilo tako močno, da ste se začeli spreminjati in spremembe niso zmeraj prijetne.« Potreba te študentke je bila utrditi se, pridobiti moč ... Ni računala s tem, da gre pot do tja skozi proces spreminjanja, ki človeka sprva naredi šibkega. Resnici na ljubo, tudi jaz ne! Izobraževanje, kjer se zgodi učenje, je polno presenečenj!

Človek svoje potrebe teši z drugimi ljudmi

“Potreba po združenju z drugimi, povezovanju z njimi, je (namreč) neizogibna potreba in od zadovoljitve te je odvisno naše zdravje.” (Fromm, 1988, str. 31). Pravzaprav se niti ne zavedamo, koliko psiho-socialnih potreb lahko zadovoljimo v skupnosti, pri čemer je skupnost lahko družina, delovno okolje, lahko pa je tudi skupnost, ki nastane v študijskem krožku. V teh skupnostih so ljudje, ki se odzivajo na našo bit, na naša dejanja. V njihovih očeh se prepoznamo. V njihovih očeh obstajamo in si gradimo osebno identiteto. Brez njih ne bi vedeli, kdo smo. V skupnosti gre za kompleksen proces brušenja osebnosti (in zadovoljevanja potreb), ki poteka prav zaradi njene organiziranosti, zaradi njene stalnosti. V takšni organizirani skupnosti si ljudje oblikujejo identiteto.

Človek ima skozi vse življenje pahljačo potreb; *čustvene, kognitivne, socialne potrebe in potrebe po vrednotah*. Zadovoljiti jih mora v različnih okoljih in ne zgolj v enem samem. Ni dovolj, da jih zadovoljuje le v družinski ali delovni skupnosti. Zadovoljuje naj jih: v *družini* (s partnerjem, otroki, vnuki, morda tudi z ostarelimi starši itd.); v *skupnosti* (z bivšimi sodelavci, s sošolci, z mentorjem), v *družbi* (v izobraževalni ustanovi, v lokalni skupnosti ...). (Pourtois, 1997)

Potrebe so delovne, kognitivne, čustvene, socialne, potrebe po vrednotah

Naštete skupine potreb je mogoče opazovati. Ob tem se postavlja vprašanje, v *kolikšni meri družina, izobraževalna ustanova za starejše, družba v celoti ustvarjajo socialne strukture, ki lahko sočasno zagotovijo zadovoljevanje potreb starejših ljudi*. Ni dovolj, da država podpira izobraževanje starejših in oblikuje politike, v katerih so starejši enakovredni državljani in člani družbe, od katerih se veliko pričakuje. Ni dovolj, da jih pri izobraževanju podpirajo partner, otroci, vnuki, da jih podpirate vi, mentorji in vaša izobraževalna ustanova. Potrebe starejših naj bodo zadovoljene hkrati in na vseh ravneh.

Če želimo potrebe starejših preučiti v luči različnih teorij, se zdi, da boljšega modela, ki bi povezoval starost in potrebe, kot je model Abrahama Maslowa ni (1982). V skladu s tem modelom starejši poskušajo zadostiti fiziološkim potrebam in najti zadovoljstvo (spanje, toplota, hrana). *Poskušajo si urediti življenje in upravljati z njim, iščejo smisel zanj in njegov pomen (...)*. Tudi *spremembe v družinskih vlogah, izgube, ki jih doletijo in družbene obveznosti* zahtevajo od starejših, da *poiščejo potrebne informacije, pridobijo znanje in spretnosti*. Še več, trudijo se, da bi skozi vse obdobje starosti na ustvarjalen način dosegli *samouresničenje*. *Da bi se izrazili, počeli, kar jih veseli*.

V povezavi s *spremembami v družinskih vlogah*, ki prinesejo tudi spremenjene načine zadovoljevanja potreb, *teorija spolnih vlog* daje za izobraževanje starejših odraslih zanimiva

spoznanja. Gutmann (1964) je tako v raziskavi različnih kultur odkril, da moški in ženske uberejo nove poti po tistem, ko zaključijo naloge, ki jih narekuje "starševska nuja".

Gutmann tako trdi, da se *spolni stereotipi omilijo*, ko otroci odidejo od doma. Tedaj moškemu ni več treba igrati "uspešneža" in "prodorneža" in posledično se tudi njegove potrebe spremenijo. Seveda moški teh vlog ne privzema zaradi otrok, marveč zaradi pritiska in pričakovanj družbe. Moški si zdaj dopusti, da izrazi bolj ženske vrline in mu je dobro, če lahko skrbi za druge in je vpleten v medsebojni razvoj.

Po drugi strani pa tudi ženske lahko privzamejo nekatere, sicer tradicionalno moške vrline, kot so *socialna samozavest in sposobnost izvrševanja in vodenja*, ki so jih pred tem morale tajiti in zapirati vase. (Cooper in Gutmann, 1987, str. 347). Slovenske raziskave sicer tega ne pokažejo, kajti tako moški kot ženske se po upokojitvi usmerijo predvsem v družinska opravila in so dejavni predvsem znotraj družine.

Skrb za ugled in izobraževanje

V tretjem življenjskem obdobju *prihaja do privzema vrlin partnerja zaradi ovdovelosti*. Takrat se tudi izobraževanje starejših posveti novim potrebam žensk ali moških. Tako nastanejo programi kot "Kuhanje za starejše moške" ipd. Kljub vsemu pa se moški v tretjem življenjskem obdobju težje odločijo za izobraževanje, kajti v javnosti težje kot v družini opustijo vlogo "uspešneža" in "prodorneža". Njihova potreba po tem, da bi jih socialno okolje priznalo, je namreč tolikšna, da si ne priznajo, da niso več v stari vlogi moškega, podjetnega vodje. Skrb za ugled je ena temeljnih nalog "moške" socialne vloge.

Moški se tudi težje odločajo za tiste vsebine, kjer je več nedoločnosti in kjer je več negotovosti, denimo za umetnostno zgodovino, glasbo ipd. Na neustreznost takšnih programov za starejše moške posredno opozori Miller v svojem delu *Poučevanje in učenje v izobraževanju odraslih*. "Umetnostno izobraževanje se na splošno, in še posebej pri odraslih, ukvarja z osnovami obnašanja, tehnikami, prepričanji, vrednotami. (1971, str. 15). "Koncepti in študijski predmeti tega področja se vsi vrtijo okrog nepoznanega in poznanega ter nagovarjajo občutljivost; ne gredo po pravilih razuma in po vrstnem redu, ki ga zahodna industrijska civilizacija tako zelo ceni." Tisto, *kar ni razumsko, pa je za odrasle moške vseh starostnih obdobj navadno manj privlačno*«. Podobno, programi za boljše medsebojne odnose, ki so namenjeni razumevanju drugega in skrbi zanj. V teh programih moške najdemo le, če iščejo odgovore za svoj lastni obstoj, le če ustrezajo njihovi nujni potrebi.

Vendarle pa Friedan (1993) poudari, da se bo z nastopom *prihodnjih starostnih kohort marsikaj spremenilo, saj te niso tako zelo zavezane spolnim vlogam v družini*. Takrat bo življenje obeh spolov bogatejše, saj se jim ne bo več treba skrivati za "maskami spola"

(1993). Tako lahko tudi pričakujemo, da bo v prihodnje več moških udeleženih v izobraževanju starejših odraslih, saj se bodo njihove potrebe in možnosti spremenile in razširile.

Beatty in Wolf (1996) sta v grobih orisih predstavila povezave, ki jih imajo starejši z družino. S tem v zvezi sta opozorila na *individualne, kohortne in skupnostne modele potreb po temeljnem znanju o osebnih in družbenih tranzicijah*. Ta teoretični pogled na potrebe spodbuja *učenje za zagovornišтво, reševanje skupnostnih problemov in upravljanje z denarjem*. Največkrat pa so starejši s takšnim izobraževanjem zadovoljni (Beatty in Wolf, 1996; Boggs 1992,; Brockett, 1985. Fischer, 1993: Long 1993; Piskurich, 1993). Večina izobraževanja, ki se nanaša na *reševanje problemov in zadovoljevanje potreb*, je takšne narave, da ga usmerjajo starejši sami. (Hojnik, 1989)

Pa lep, za zdaj še počitniški pozdrav,

Dušana Findeisen